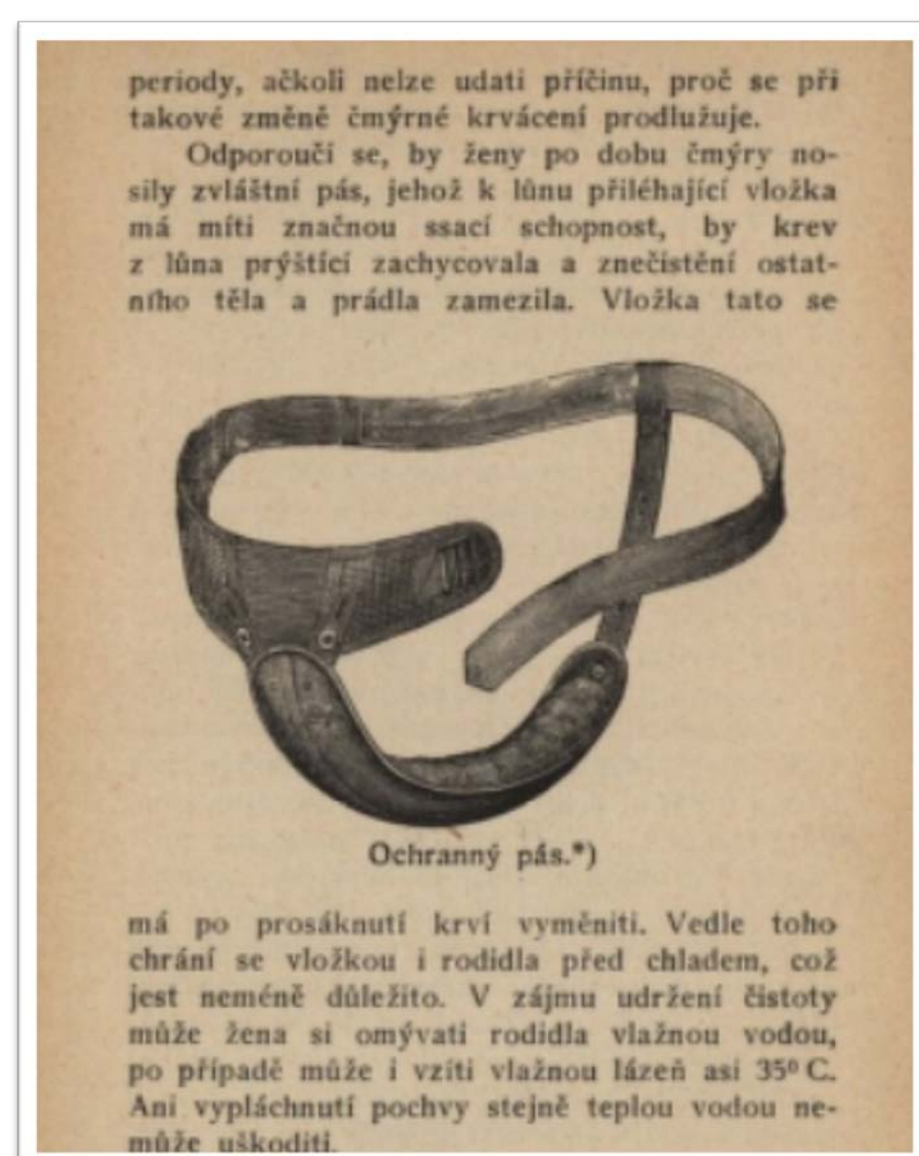

Téma práce

- Hlavní téma práce: **sexuální výchova v 19. století v českých zemích** pohledem populárně-naučných příruček.
- Snaha porozumět měnícím se postojům člověka k sexualitě, jak se tyto postoje odrážely ve výchově.
- Snaha zjistit více o tom, jak a zda vůbec se o sexuální výchově hovořilo v 19. století.
- Jeden z prvotních impulsů k tématu: dílo **Stefana Zweiga Svět včerejška** - zážitek ženy, která díky své nevědomosti u prvního intimního zážitku s manželem volala o pomoc.

Současný stav bádání

- Sexualita patřila mezi tabuizovaná témata, zejména pro mladé dívky vychovávané v naivních představách o pohlavním životě.
- Ženy nebyly v oblastech sexuality poučeny, iluze o manželství se po sňatku dostávaly do střetu s realitou.
- Dvojitá morálka - ♂ x ♀
- Osvícenská věda: nové medicínské poznatky, zkoumání lidského těla, biolog. rozdíly mezi ♂ a ♀, důraz na reprodukční fci ženského těla.
- Lidské tělo se stalo objektem zkoumání, ale o sexualitě se otevřeně nemluvilo.

Kurka V. Pohlavní zdravotní věda. 1911

Hanušová, K. Divčí tělocvik. 1872

Cíl práce

- Popsat vývoj pohlavní osvěty v českých zemích rakouské monarchie a zjistit vliv pedagogického myšlení na pohlavní osvětu v 19. století.
- Změřit se na vztah k sexualitě popsaný ve výchovných spisech, zdravotnických příručkách, domácích lékařích či preskriptivních příručkách.

Metody

- Dějiny každodennosti.
- Metodický postup: textová analýza dobové literatury, zabývající se výchovou dětí a mládeže.
→ **populárně naučné příručky o výchově pro rodiče a vychovatele, domácí lékaře, příručky pro těhotné...**
- Problematiku sexuální výchovy lze zahrnout také do rámce dějin těla, genderových studií či dějin pedagogiky

Sexualita v 19. století

- Otázky týkající se sexuality a tělesnosti nebylo obvyklé rozebírat na veřejnosti.
- Sexuální aktivita přípustná pouze **v manželském svazku**, jediný důvod k pohl. styku - plození dětí.
- Nevědomost a naivita mladých lidí v oblasti pohlavního života
- Dle církve sexualita = hřích. Kněz se snoubenci - tzv. příprava na manželství.
- **Osvícenství** - rozvoj školství, vědy, zlepšení lékařské péče i zákonodárství a nové výchovné metody, medikalizace porodnictví, disciplinace společnosti.
- Začínaly hojněji vycházet odborné publikace věnované péči o dítě, postupně přibývaly **spisy i pro laické čtenáře**.
- Vliv J. J. Rousseau, filantropistů.

Základní otázky

- Jak se v 19. století měnily postoje člověka k sexualitě a jak se odrážely ve výchově?
- Jak pohlavní osvětu reflektovala populárně- naučná literatura?
- Jaká témata spojená se sexualitou příručky popisovaly?
- Do jaké míry a zda vůbec byla pohlavní výchova součástí procesu disciplinace dětství v 19. století?

Témata v příručkách

Těhotenství a porod

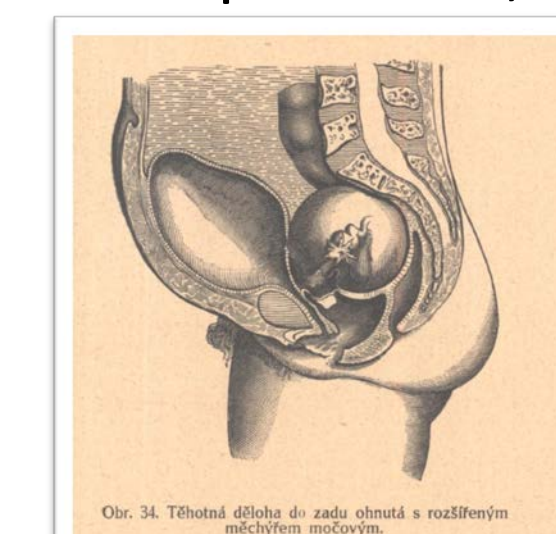
- první náznaky sex. osvěty v porodnických příručkách pro porodní báby i rady pro matky, péče o novorozence, princip početí a menstruačního cyklu, anatomie pohl. orgánů.

Dospívání

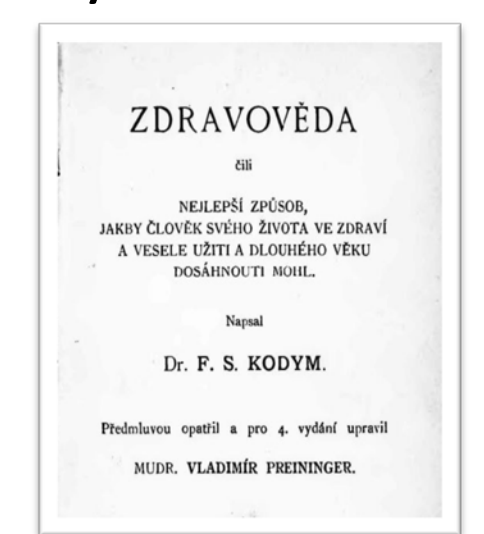
- fyzické i psychické změny v období dospívání a probouzení pohlavního pudu, menstruace, onanie mládeže.

Pohlavní nemoci

- téma pohlavních nemocí, neplodnosti či ženských chorob (odborné publikace, ale i spisy určené laickým čtenářům).

RUBEŠKA, V. Porodnictví pro babičky. 1910. str. 97

KODYM, F. S. Zdravověda. 1898

Závěr

- Koncem 18. stol. témata: fyzický vývoj lidského těla, porod dítěte, očista těla, rozvíjení „pohlavního pudu“ a změny během dospívání, ale cílená pohlavní výchova neprobíhala.
- První propagátoři sexuální osvěty: myšlenka, že samostatné zjišťování informací o pohlavním životě může přinést více škody než rozumné a srozumitelné vysvětlení.
- U nás průkopníci sex. osvěty: B. Bolazno, A. K. Víták či A. V. Pařízek.

Kontakt

Simona Pátková
Ústav historických věd
Univerzita Pardubice
Email: patkova.sim@gmail.com

Základní sekundární literatura:

FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality*. I. II. III., Praha: 1999-2003.
JANIŠ, Kamil. *K. J. Obrátil - Komenský sexuální osvěty*. Ústí nad Orlicí: Ofts, 2008.
JANIŠ, Kamil. *Vývoj cílené pohlavní výchovy v 1. polovině minulého století*. Speciální pedagogika. Roč. 22, č. 3 (2012), s. 198-209.
KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, 224 s.
KOLEKTIV AUTORŮ: *Sex a tabu v české kultuře 19. století*, Praha 1999.
LENDEROVÁ, Milena, Vladan HANULÍK a Daniela TINKOVÁ, D. *Dějiny těla: prameny, koncepty, historiografie*. Červený Kostelec: 2013.
LENDEROVÁ, M. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.